

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

15 октомври 2019 година *

„Преюдициално запитване — Полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Рамково решение 2002/584/ПВР — Европейска заповед за арест — Случаи, при които може да се откаже изпълнение — Член 4 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Забрана за нечовешко или унизително отношение — Условия на лишаване от свобода в издаващата държава членка — Преценка от изпълняващия съдебен орган — Критерии“

По дело C-128/18

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург, Германия) с акт от 8 февруари 2018 г., постъпил в Съда на 16 февруари 2018 г., в рамките на производство по дело за изпълнение на европейска заповед за арест, издадена срещу

Dumitru-Tudor Dorobantu

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: К. Lenaerts, председател, R. Silva de Lapuerta, заместник-председател, J.-C. Bonichot, Ал. Арабаджиев, E. Regan, M. Safjan (докладчик) и P. G. Xuereb (председатели на състави), М. Plešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, К. Jürimäe и С. Lycourgos и N. Piçarra, съдии,

генерален адвокат: М. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: D. Dittert, началник на отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 5 февруари 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за D. Dorobantu, от G. Strate, J. Rauwald и O.-E. Lucke, Rechtsanwälte,
- за Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, от G. Janson и B. von Laffert, в качеството на представители,
- за германското правителство, първоначално от T. Henze, M. Hellmann и A. Berg, а впоследствие от M. Hellmann и A. Berg, в качеството на представители,
- за белгийското правителство, от С. Van Lul, A. Honhon и J.-C. Halleux, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

- за датското правителство, от J. Nymann-Lindegren и M. S. Wolff, в качеството на представители,
- за Ирландия, от G. Hodge и A. Joyce, в качеството на представители, подпомагани от G. Mullan, BL,
- за испанското правителство, от M. A. Sampol Pucurull, в качеството на представител,
- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от S. Fiorentino и S. Faraci, avvocati dello Stato,
- за унгарското правителство, от M. Z. Fehér, G. Koós, G. Tornyai и M. M. Tátrai, в качеството на представители,
- за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman и J. Langer, в качеството на представители,
- за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,
- за румънското правителство, от C.-R. Canțăr, C.-M. Florescu, A. Wellman и O.-C. Ichim, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от S. Grünheid и R. Troosters, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 30 април 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) и на Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3), изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г. (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24) (наричано по-нататък „Рамково решение 2002/584“).
- 2 Преюдициалното запитване е отправено във връзка с изпълнението в Германия на европейска заповед за арест, издадена на 12 август 2016 г. от Judecătoria Medgidia (Първоинстанционен съд Меджидия, Румъния) срещу г-н Dumitru-Tudor Dorobantu за нуждите на провеждането на наказателно преследване в Румъния.

Правна уредба

ЕКПЧ

- 3 Под заглавие „Забрана на изтезанията“ член 3 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“), гласи:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание“.

Правото на Съюза

Хартата

- 4 Член 4 от Хартата е озаглавен „Забрана на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение или наказание“ и гласи:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания, на нечовешко или унижително отношение или наказание“.

- 5 В Разясненията относно Хартата на основните права (ОВ С 303, 2007 г., стр. 17, наричани по-нататък „Разясненията относно Хартата“) за член 4 се уточнява, че „[п]осоченото в [този] член право съответства на правото, гарантирано в член 3 от ЕКПЧ, чийто текст е идентичен“ и че „[п]о силата на член 52, параграф 3 от Хартата, то има следователно същия смисъл и същия обхват, както посочения член от ЕКПЧ“.

- 6 Член 52 от Хартата е озаглавен „Обхват и тълкуване на правата и принципите“ и параграф 3 от него гласи:

„Доколкото настоящата Харта съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от [ЕКПЧ], техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената Конвенция. Тази разпоредба не пречи правото на Съюза да предоставя по-широка защита“.

- 7 В Разясненията относно Хартата за член 52, параграф 3 се уточнява, че „[п]озоваването на ЕКПЧ обхваща както Конвенцията, така и протоколите към нея“, „съдържанието и обхватът на гарантираните права се определят не само от текста на ЕКПЧ, но по-конкретно и от практиката на Европейския съд по правата на човека и от Съда на Европейския съюз, че „[п]оследното изречение от параграфа има за цел да позволи на [Европейския] съюз да гарантира една по-широка защита“ и че „[в]ъв всички случаи предоставеното от Хартата ниво на защита не може никога да бъде по-ниско от гарантираното от ЕКПЧ“.

- 8 Според член 53 от Хартата, озаглавен „Степен на закрила“:

„Никоя разпоредба на настоящата Харта не трябва да се тълкува като ограничаваща или накърняваща права на човека и основни свободи, които в съответните им приложни полета са признати от правото на Съюза, от международното право и от международните конвенции, по които Съюзът или всички държави членки са страни и по-специално от [ЕКПЧ], както и от конституциите на държавите членки“.

Рамково решение 2002/584

- 9 Член 1 от Рамково решение 2002/584, озаглавен „Определение на понятието европейска заповед за арест и задължение за изпълнението ѝ“, предвижда:
- „1. Европейската заповед за арест е съдебно решение, което е издадено от държава членка, с оглед задържане и предаване на друга държава членка на издирвано лице, с цел наказателно преследване или изпълнение на присъда за лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане.
2. Държавите членки следва да изпълнят всяка европейска заповед за арест въз основа на принципите на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на настоящото рамково решение.
3. Рамковото решение няма действие по отношение на изменение на задължението за спазване на основните права и основните правни принципи, залегнали в член 6 от Договора за [ЕС]“.
- 10 В членове 3, 4 и 4а от Рамково решение 2002/584 са посочени случаите, при които не се допуска изпълнение, и случаите, при които изпълнението на европейска заповед за арест може да бъде отказано.
- 11 Член 5 от Рамково решение 2002/584 посочва гаранциите, предоставяни от издаващата държава членка в особени случаи.
- 12 Член 6 от Рамково решение 2002/584, озаглавен „Определяне на компетентните съдебни органи“, гласи:
- „1. Издаващият съдебен орган е съдебният орган на държавата членка, издала европейската заповед за арест, компетентен да я издаде съгласно правото на тази държава.
2. Изпълняващият съдебен орган е съдебният орган на изпълняващата държава членка, който е компетентен да изпълни европейската заповед за арест съгласно правото на тази държава.
- [...]“.
- 13 Член 7 от Рамково решение 2002/584, озаглавен „Сезиране на централния орган“, в параграф 1 предвижда следното:
- „Всяка държава членка може да определи централен орган, а когато правната ѝ система го предвижда и повече от един централен орган, който да подпомага компетентните съдебни органи“.
- 14 Член 15 от Рамково решение 2002/584, озаглавен „Решение за предаване“, гласи:
- „1. Изпълняващият съдебен орган следва да реши в сроковете и при условията, определени в настоящото рамково решение, дали лицето да бъде предадено.
2. Ако изпълняващият съдебен орган счете, че предоставената от издаващата държава членка информация е недостатъчна, за да вземе решение за предаване, той следва да поиска незабавно да му бъде предоставена необходимата допълнителна информация, особено що се отнася до членове 3—5 и член 8 и може да определи срок за получаването ѝ, отчитайки необходимостта от спазването на посочените в член 17 срокове.

3. Издаващият съдебен орган може по всяко време да изпраща необходима допълнителна информация на изпълняващия съдебен орган“.

- 15 Член 17 от Рамково решение 2002/584, озаглавен „Срокове и процедури за вземане на решение за изпълнение на европейската заповед за арест“, предвижда:

„1. Европейската заповед за арест следва незабавно да бъде разгледана и изпълнена.

2. При наличието на съгласие от страна на издирваното лице окончателното решение относно изпълнението на европейската заповед за арест се взема в срок до 10 дни от даването на съгласие.

3. В останалите случаи окончателното решение относно изпълнението на европейската заповед за арест се взема в срок до 60 дни от задържането на издирваното лице.

4. Когато в особени случаи европейската заповед за арест не може да бъде изпълнена в посочените в параграфи 2 и 3 срокове, изпълняващият съдебен орган следва незабавно да уведоми за това издаващия съдебен орган, като обясни причините за забавянето. В този случай сроковете могат да бъдат удължени с още 30 дни.

[...]“.

Германското право

Основен закон на Федерална република Германия

- 16 Член 101, параграф 1, второ изречение от Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Основен закон на Федерална република Германия) от 23 май 1949 г. (BGBl. 1949, стр. 1) гласи:

„Никой не може да бъде лишаван от достъп до съд, създаден със закон“.

Законът за международната правна взаимопомощ по наказателни дела

- 17 Рамково решение 2002/584 е транспонирано в германския правен ред с членове 78—83k от Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Закон за международната правна взаимопомощ по наказателни дела) от 23 декември 1982 г., изменен с Europäisches Haftbefehlsgesetz (Закон за европейската заповед за арест) от 20 юли 2006 г. (BGBl. 2006 I, стр. 1721).

- 18 Член 73 от този закон, изменен със Закона за европейската заповед за арест, гласи:

„Правната взаимопомощ и предаването на информация без предварителна молба са незаконни, ако противоречат на основни принципи на германския правен ред. В случай на молби по осми, девети и десети дял правната помощ е незаконна, ако противоречи на установените в член 6 ДЕС принципи“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 19 На 12 август 2016 г. Judecătoria Medgidia (Първоинстанционен съд Меджидия) издава европейска заповед за арест на г-н Dorobantu, румънски гражданин, за нуждите на провеждането на наказателно преследване за деяния, представляващи престъпления срещу собствеността и подправяне или използване на подправени документи (наричана по-нататък „европейската заповед за арест от 12 август 2016 г.“)
- 20 С определения от 3 и 19 януари 2017 г. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург, Германия) приема, че предаването на г-н Dorobantu на румънските власти въз основа на европейската заповед за арест от 12 август 2016 г. е законосъобразно.
- 21 За целта посочената юрисдикция припомня поставените с решение на Съда от 5 април 2016 г., *Aranyosi и Căldăraru* (C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), изисквания изпълняващият съдебен орган на първо време да прецени във връзка с условията на лишаване от свобода дали в издаващата държава членка има системни или общи недостатъци или такива засягащи определени групи лица или определени места за лишаване от свобода и след това да провери дали са налице сериозни и потвърдени основания да се приеме, че поради предвидените условия на лишаването му от свобода в тази държава членка съответното лице ще е изложено на реална опасност от нечовешко или унижително отношение.
- 22 В първия етап на този контрол Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) констатира, именно въз основа на решения на Европейския съд по правата на човека относно Румъния, както и от доклад на Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz (Федерално министерство на правосъдието и защитата на потребителите Германия), наличие на конкретни косвени доказателства за системни и общи недостатъци на условията на лишаване от свобода в Румъния.
- 23 След тази констатация във втория етап на този контрол посочената юрисдикция преценява представените по-специално от юрисдикцията, издала разглежданата заповед за арест, както и от Ministerul Justiției (Министерство на правосъдието, Румъния), документи относно условията на лишаването от свобода на г-н Dorobantu, ако бъде предаден на румънските власти.
- 24 В това отношение Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) взема предвид информацията, че при временно задържане по време на процеса му г-н Dorobantu ще бъде настанен в килия за четирима души с площ съответно от 12,30 кв.м., 12,67 кв.м. или 13,50 кв.м. или в килия за десетима души с площ от 36,25 кв.м. Ако на г-н Dorobantu бъдело наложено наказание лишаване от свобода, първоначално щял да е настанен в място за лишаване от свобода, в което всеки затворник разполага с площ от 3 кв.м., впоследствие, при същите условия, ако е при строг режим на лишаване от свобода или, ако по отношение на него се прилага открит или полуоткрит режим, в килия с площ от 2 кв.м. на човек.
- 25 Като се основава на решенията на Европейския съд по правата на човека от 22 октомври 2009 г. *Orchowski c/y* Полша (CE:ECHR:2009:1022JUD001788504), от 19 март 2013 г., *Blejușcă c/y* Румъния (CE:ECHR:2013:0319JUD000791010) и от 10 юни 2014 г., *Mihai Laurențiu Marin c/y* Румъния (CE:ECHR:2014:0610JUD007985712), Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) прави обща преценка на условията на лишаване от свобода в Румъния. В това отношение той установява, че те са се подобрили от 2014 г., въпреки че площ от 2 кв.м. на човек не отговаря на поставените от практиката на Европейския съд по правата на човека изисквания. Недостатъчното пространство, с което разполагали задържаните лица, все пак в голяма степен било компенсирано от другите условия на лишаване от свобода. Посочената юрисдикция отбелязва освен това, че Румъния е въвела ефективен механизъм за контрол на условията на лишаване от свобода.

- 26 Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) констатира освен това, че при отказ г-н Dorobantu да бъде предаден на румънските власти, престъпленията, в които е обвинен, ще останат ненаказани, което противоречи на целта да се гарантира ефективността на наказателното правосъдие в Съюза.
- 27 Въз основа на определенията на Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) от 3 и 19 януари 2017 г. Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (Прокуратурата в Хамбург, Германия) разрешава г-н Dorobantu да бъде предаден на румънските власти, след като изтърпи наказанието лишаване от свобода, на което е осъден за други престъпления, извършени в Германия.
- 28 Г-н Dorobantu изтърпява присъдата лишаване от свобода, потсановена за тези извършени в Германия престъпления, до 24 септември 2017 г.
- 29 Г-н Dorobantu сезира Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд, Германия) с жалба срещу тези определения на Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург).
- 30 С определение от 19 декември 2017 г. Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд) отменя тези определения с мотива, че с тях се нарушава правото на г-н Dorobantu на съд, установен със закон, предвидено в член 101, параграф 1, второ изречение от Основния закон на Федерална република Германия. Делото е върнато на Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург).
- 31 В определението си Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд) отбелязва, че в решение от 20 октомври 2016 г., *Muršić c/y Хърватия* (СЕ:ЕCHR:2016:1020JUD000733413), Европейският съд по правата на човека постановява, че фактът, че личното пространство, с което разполага задържан, е под 3 кв.м. в обща килия, поражда „сериозна презумпция“ за нарушаване на член 3 от ЕКПЧ, като тази презумпция може да се обори, ако намаляването на личното пространство под изискуемия минимум от 3 кв.м. е краткотрайно, случайно и минимално, ако е съчетано с достатъчна свобода на движение извън килията и с подходящи дейности извън килията, ако задържаното лице е настанено в място за лишаване от свобода, което като цяло предлага прилични условия на лишаване от свобода и ако той не е подложен на други условия, считани за обстоятелства, утежняващи лоши условия на лишаване от свобода.
- 32 Освен това според Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд) някои от критериите, възприети от Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) в рамките на общата му преценка на условията на лишаване от свобода в Румъния, досега не били изрично приети от Европейския съд по правата на човека като елементи, годни да компенсират намаляването на личното пространство, с което разполага задържаното лице. По-конкретно, такава била възможността да се ползва отпуск, да се приемат посетители, да се дават за почистване личните дрехи и да се правят покупки. От друга страна, с оглед на неотдашната практика на Европейския съд по правата на човека не било сигурно, че подобряването на отоплителната система, на санитарните инсталации и на хигиената могли да компенсират такова намаляване на личното пространство.
- 33 Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд) подчертава също, че до момента Съдът на Европейския съюз, както и Европейският съд по правата на човека не са се произнесли по относимостта по дело, като разглежданото в главното производство, на критерии относно сътрудничеството на наказателните юрисдикции в Съюза, както и относно необходимостта да се избягва безнаказаността на извършителите на престъпления и създаването на „*safe havens*“ за тях.

- 34 Издадената от Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) национална заповед за арест за предаването на г-н Dorobantu е изпълнена до спирането на временното задържане на заинтересованото лице с определение на същата юрисдикция от 20 декември 2017 г.
- 35 За да се произнесе след решението на Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд) за връщане на делото, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) иска да установи какви са произтичащите от член 4 от Хартата изисквания по отношение на условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка и критериите, които следва да се вземат предвид, за да се прецени спазването на тези изисквания в приложение на решение на Съда от 5 април 2016 г., *Aranyosi и Căldăraru* (C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).
- 36 При тези обстоятелства Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) В контекста на Рамковото решение 2002/584 [...] какви са произтичащите от член 4 от Хартата минимални изисквания към условията за лишаване от свобода?
- а) По-специално установен ли е в правото на Съюза „абсолютен“ минимум за размера на помещенията за лишаване от свобода, при неспазването на който във всички случаи се нарушава член 4 от Хартата?
- i) При определянето на частта от площта на помещението за лишаване от свобода за един човек от значение ли е обстоятелството дали става въпрос за единична или обща килия?
- ii) При изчисляването на размера на помещението за лишаване от свобода следва ли да се приспада заетата от мебели (легло, гардероб и т.н.) площ?
- iii) Какви са конструктивните изисквания, които с оглед на конкретния случай могат да се окажат от значение за отговора на въпроса за осигуряване на съответствието с правото на Съюза на условията за лишаване от свобода? Какво би могло да е значението на осигурения пряк (или непряк) достъп от килията например до санитарни инсталации или други помещения, както и на обстоятелството, че килията е снабдена по-специално със студена и топла вода, с отопление, с осветление и т.н.?
- б) Доколко за преценката има роля различният „режим за изпълнение на наказанието“, и по-специално различното време на заключване и различията за свободното придвижване в рамките на пенитенциарното заведение?
- в) Може ли, както това прави решаващият съдебен състав в постановения съдебен акт, с който се произнася по допустимостта на искането за екстрадиция в конкретния случай, да бъдат взети предвид и подобренията в издаващата държава членка в правно и организационно отношение (въвеждане на институцията на омбудсман, създаване на съдилища за изпълнение на наказанията и т.н.)?
- 2) По кои критерии следва да се преценяват условията за лишаване от свобода от гледна точка на съответствието им с правото на Съюза? В каква степен тези критерии оказват влияние при тълкуването на понятието „реална опасност“ по смисъла на [...] решение от 5 април 2016 г., *Aranyosi и Căldăraru* (C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198)?
- а) Във връзка с това следва ли съдебните органи на изпълняващата държава членка да имат право да подлагат на всеобхватна проверка условията за лишаване от свобода в издаващата държава членка, или те следва да се ограничат до „проверка за очевидни закононарушения“?
- б) В случай че при отговора на първия преюдициален въпрос Съдът стигне до извода, че в правото на Съюза са установени „абсолютни“ изисквания към условията на лишаване от свобода, може ли винаги при неосигуряване на тези минимални условия да се смята и за „безспорно“, че е налице „реална опасност“, която забранява предаването, или въпреки всичко изпълняващата държава членка има право на своя собствена преценка? Може ли

в това отношение да се вземат предвид определени фактори, като поддържането на обмена на правна взаимопомощ между държавите членки, ефикасността на европейското наказателно правосъдие или принципите на взаимно доверие и взаимно признаване?“.

Производството пред Съда

- 37 С определение от 25 септември 2018 г., постъпило в Съда на 27 септември 2018 г., Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) уведомява Съда, че след издаването на европейската заповед за арест от 12 август 2016 г. срещу г-н Dorobantu, той е осъден задочно в Румъния на лишаване от свобода за срок от две години и четири месеца. Поради това румънският съдебен орган е отменил посочената европейска заповед за арест и на 1 август 2018 г. е издал нова европейска заповед за арест за целите на изпълнението на това наказание (наричана по-нататък „европейската заповед за арест от 1 август 2018 г.“). Запитващата юрисдикция поддържа въпросите си след тази замяна на европейската заповед за арест.
- 38 На 14 ноември 2018 г. Съдът изпраща на Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) искане на разяснения в съответствие с член 101 от Процедурния правилник на Съда, като го приканва да уточни по-специално дали може да се счита, че разрешението за изпълнение и изпълнението на европейската заповед за арест от 1 август 2018 г. са сигурни, а не хипотетични.
- 39 С писмо от 20 декември 2018 г., постъпило същия ден в Съда, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) отговаря, че без това да се отразява на отговора на Съда на преюдициалните въпроси, разрешението за изпълнение и изпълнението на европейската заповед за арест от 1 август 2018 г. са сигурни.
- 40 От информацията, съдържаща се в определението на Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург) от 25 септември 2018 г. и в това писмо от 20 декември 2018 г., се установява, че запитващата юрисдикция трябва да се произнесе по изпълнението на валидна европейска заповед за арест (вж., а contrario, определение от 15 ноември 2017 г., Aranyosi, C-496/16, непубликувано, EU:C:2017:866, т. 26 и 27). При това положение следва да се отговори на поставените от запитващата юрисдикция въпроси.

По преюдициалните въпроси

- 41 С въпросите си, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска, на първо място, да установи с оглед на член 1, параграф 3 от Рамково решение 2002/584 във връзка с член 4 от Хартата интензитета и обхвата на контрола, който трябва да осъществи изпълняващият съдебен орган, разполагащ с данни, свидетелстващи за наличието на системни или общи слабости на условията в местата за лишаване от свобода на издаващата държава членка, за да прецени дали са налице сериозни и потвърдени основания да се приеме, че след предаването му на тази държава членка ще има реална опасност лицето, срещу което е издадена заповед за арест, да бъде подложено на нечовешко или унижително отношение по смисъла на член 4 от Хартата. Тя пита по-конкретно дали този контрол трябва да бъде пълен или напротив да се ограничи само до случаите на явни недостатъци на тези условия на лишаване от свобода.
- 42 На второ място, тя пита дали в рамките на тази преценка трябва да вземе предвид изискване за минимално пространство на едно задържано лице в килия в такова място. Тя се пита също по какъв начин трябва да се изчислява това пространство при наличието в килията на мебели и

санитарни инфраструктури, също и относно значението за целите на такава преценка на други условия на лишаване от свобода, като хигиенните условия и обхвата на свободата на движение на задържаното лице в мястото за лишаване от свобода.

- 43 На трето място, тя иска да установи дали наличието на законодателни и структурни мерки за подобряване на контрола на условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка трябва да се вземе предвид за целите на същата преценка.
- 44 На четвърто място, тя пита дали евентуалното неспазване от тази държава членка на минималните изисквания относно условията на лишаване от свобода може да се съизмерва със съображения във връзка с ефективността на сътрудничество в областта на наказателното правосъдие и с принципите на взаимно доверие и взаимно признаване.

Предварителни бележки

- 45 За да се отговори на поставените въпроси, в началото трябва да се припомни, че както следва от практиката на Съда, правото на Съюза почива на основополагащото схващане, че всяка държава членка споделя с всички останали държави членки и признава, че те споделят с нея поредица от общи ценности, на които се основава Съюзът, както се уточнява в член 2 ДЕС. Това схващане предполага и обосновава съществуването на взаимно доверие между държавите членки относно признаването на тези ценности и следователно относно зачитането на правото на Съюза, което ги прилага (решения от 25 юли 2018 г., *Minister for Justice and Equality* (Недостатъци на съдебната система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 35 и от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 48).
- 46 Както принципът на взаимно доверие между държавите членки, така и принципът на взаимно признаване, който самият се опира на взаимното доверие между тях, имат основно значение в правото на Съюза, тъй като позволяват създаването и поддържането на пространство без вътрешни граници. По-конкретно, принципът на взаимно доверие изисква, що се отнася по-специално до пространството на свобода, сигурност и правосъдие, от всяка от тези държави да приеме, освен при изключителни обстоятелства, че всички други държави членки зачитат правото на Съюза, и по-специално признатите от него основни права (решения от 25 юли 2018 г., *Minister for Justice and Equality* (Недостатъци на съдебната система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 36 и от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 49).
- 47 Затова, когато прилагат правото на Съюза, от държавите членки може да се изисква в съответствие с това право да презумират зачитането на основните права от останалите държави членки, поради което те нямат възможност не само да изискват от друга държава членка по-високо ниво на национална защита на основните права от осигуряването от правото на Съюза, но и, освен в изключителни случаи, да проверяват дали тази друга държава членка действително е зачала в конкретния случай основните гарантирани от Съюза права (решения от 25 юли 2018 г., *Minister for Justice and Equality* (Недостатъци на съдебната система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 37 и от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 50).
- 48 В областта, която се урежда от Рамково решение 2002/584, принципът на взаимно признаване, който представлява, както става ясно по-конкретно от съображение 6, „крайгълен камък“ на съдебното сътрудничество по наказателни дела, намира приложение в член 1, параграф 2 от това рамково решение, който прогласява правилото, че държавите членки са длъжни да изпълняват всяка европейска заповед за арест въз основа на принципа на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на посоченото рамково решение. Затова

изпълняващите съдебни органи по принцип могат да откажат да изпълнят такава заповед само в предвидените в Рамковото решение изчерпателно изброени случаи на отказ за изпълнение, а за изпълнението на европейската заповед за арест не могат да се поставят други условия, освен изчерпателно уредените в член 5 от същото рамково решение. Докато изпълнението на европейската заповед за арест е принципът, отказът да бъде изпълнена е предвиден като изключение, което трябва да се тълкува стриктно. Така в Рамково решение 2002/584 изрично са посочени случаите, при които не се допуска изпълнение на европейска заповед за арест (член 3) и при които изпълнението на европейска заповед за арест може да бъде отказано (членове 4 и 4а), както и гаранциите (член 5), които се предоставят от издаващата държава членка в особени случаи (вж. в този смисъл решения от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебната система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 41 и 42 и от 25 юли 2018 г., Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 54 и 55).

- 49 Това не променя факта, че според Съда „при изключителни обстоятелства“ могат да се въведат ограничения в принципите на взаимно признаване и взаимно доверие между държавите членки (решения от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебната система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 43 и цитираната съдебна практика и от 25 юли 2018 г., Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 56).
- 50 В този контекст Съдът потвърждава, при определени условия, задължението за изпълняващия съдебен орган да прекрати въведената с Рамково решение 2002/584 процедура по предаване, когато подобно предаване рискува да доведе до нечовешко или унизително отношение по смисъла на член 4 от Хартата към издирваното лице (вж. в този смисъл решения от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 84, от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебната система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 44 и от 25 юли 2018 г., Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 57).
- 51 Следователно, когато съдебният орган в изпълняващата държава членка разполага с данни, които сочат, че е налице реална опасност от нечовешко или унизително отношение към задържаните лица в издаващата държава членка, в съответствие със стандартите за закрила на гарантираните от правото на Съюза, и по-специално от член 4 от Хартата основни права, той е длъжен да подложи на преценка наличието на тази опасност, когато трябва да вземе решение относно предаването на органите на издаващата държава членка на лицето, за което се отнася дадена европейска заповед за арест. Всъщност изпълнението на тази заповед не може да води до нечовешко или унизително отношение към това лице (решения от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 88 и от 25 юли 2018 г., Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 59).
- 52 За тази цел изпълняващият съдебен орган трябва, на първо място, да се основе на обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни относно преобладаващите в издаващата държава членка условия на лишаване от свобода, които сочат за действителното съществуване на системни или общи, засягащи определени групи лица или определени места за лишаване от свобода недостатъци. Посочените данни могат да произтичат по-специално от решения на международни юрисдикции, като например решенията на Европейския съд по правата на човека, от съдебни решения в издаващата държава членка, както и от решения, доклади и други документи, съставени от органите на Съвета на Европа, или органи от системата на Обединените нации (решения от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 89 и от 25 юли 2018 г., Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 60).

- 53 В настоящия случай, както се установява от преписката, с която разполага Съдът, въз основа на решения на Европейския съд по правата на човека за Румъния, на решения на германските юрисдикции и на доклад на федералното Министерство на правосъдието и защитата на потребителите, запитващата юрисдикция е установила наличието на конкретни индиции за съществуването на системни или общи недостатъци на условията на лишаване от свобода в тази държава членка. Затова въпросите ѝ се основават на предположението за наличието на такива недостатъци, чиято точност запитващата юрисдикция трябва да провери, като вземе предвид надлежно актуаризирани данни (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария)*, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 71).
- 54 При всяко положение само налично на данни, свидетелстващи за системни или общи, засягащи определени групи лица или определени места за лишаване от свобода недостатъци във връзка с условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка, не означава непременно, че в конкретен случай заинтересованото лице ще бъде подложено на нечовешко или унижително отношение в случай на предаване на органите на тази държава членка (решения от 5 април 2016 г., *Aranyosi и Căldăraru*, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 91 и 93 и от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария)*, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 61).
- 55 Затова, за да се гарантира спазването на член 4 от Хартата в конкретния случай на лице, за което е издадена европейска заповед за арест, самият изпълняващ съдебен орган, който разполага с обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни, които сочат за съществуването на такива недостатъци, е длъжен да провери дали при конкретните обстоятелства са налице сериозни и потвърдени основания да се приеме, че вследствие на предаването му на издаващата държава членка ще има реална опасност посоченото лице да бъде подложено там на нечовешко или унижително отношение по смисъла на член 4 от Хартата поради условията, при които ще бъде задържано в издаващата държава членка (вж. в този смисъл решения от 5 април 2016 г., *Aranyosi и Căldăraru*, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 92 и 94 и от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария)*, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 62).
- 56 Тълкуването на член 4 от Хартата, припомнено по-горе в точки 50—55 от настоящото решение, по същество съответства на смисъла, който Европейският съд по правата на човека дава на член 3 от ЕКПЧ.
- 57 Посоченият съд приема, че юрисдикция на държава — страна по ЕКПЧ, не може да откаже да изпълни европейска заповед за арест, като се обоснове с това, че има опасност издирваното лице да бъде поставено в издаващата държава членка при условия на лишаване от свобода предполагащи нехуманно и унижително отношение, когато посочената юрисдикция не е направила предварително актуализиран и подробен преглед на положението, каквото е било в момента, в който взема решението си, и не се е опитала да установи структурни недостатъци във връзка с условията на лишаване от свобода и реална и подлежаща на индивидуализиране опасност от нарушаване на член 3 от ЕКПЧ в тази държава (ЕСПЧ, 9 юли 2019 г., *Romeo Castaño* с/у Белгия, SE:ECCHR:2019:0709JUD000835117, § 86).

По интензитета и обхвата на контрола от страна на изпълняващия съдебен орган на условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка

- 58 На първо място, когато става въпрос за питанията на запитващата юрисдикция относно интензитета и обхвата на контрола от страна на изпълняващия съдебен орган на условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка от гледна точка на член 1, параграф 3 от Рамково решение 2002/584 във връзка с член 4 от Хартата, в началото следва да се припомни,

че съгласно член 52, параграф 3, първо изречение от Хартата, доколкото правото, посочено в член 4 от нея, съответства на правото, гарантирано от член 3 от ЕКПЧ, смисълът и обхватът му са същите като дадените им в посочената конвенция. Освен това в разясненията относно Хартата се уточнява, що се отнася до същия член 52, параграф 3, че смисълът и обхватът на правата, гарантирани от ЕКПЧ се определят не само от текста на тази конвенция, но и от практиката на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз.

- 59 След като беше направено това предварително уточнение, е важно да се подчертае, първо, че за да попадне в обхвата на член 3 от ЕКПЧ, лошото отношение трябва да има минимална степен на тежест, която трябва да се преценява, като се вземат предвид всички обстоятелства по случая, по-специално продължителността му и причинените физически или психически въздействия, както и в някои случаи полът, възрастта и здравословното състояние на лицето (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 91 и цитираната съдебна практика).
- 60 Целта на член 3 от ЕКПЧ е да се осигури всеки затворник да бъде задържан при условия, които да бъдат гаранция за зачитането на човешкото достойнство, редът и условията за изпълнение на мярката да не предизвикват у заинтересованото лице усещане за безнадеждност или да не го подлагат на изпитание с интензитет, превишаващ неизбежното равнище на страданието, присъщо на задържането, и предвид практическите изисквания на задържането, здравето и доброто състояние на затворника да бъдат гарантирани по подходящ начин (решения от 5 април 2016 г., *Aranyosi и Căldăraru*, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 90 и от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 90 и цитираната съдебна практика).
- 61 В този контекст контролът, който при припомнените в точки 50—52 от настоящото решение извънредни обстоятелства трябва да осъществи изпълняващият съдебен орган по отношение на условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка, за да прецени дали са налице сериозни и потвърдени основания да се приеме, че предаването на тази държава членка ще доведе до реална опасност лицето, за което се отнася европейската заповед за арест, да бъде подложено там на нечовешко или унижително отношение, трябва да се основава на цялостна преценка на релевантните материални условия на лишаване от свобода.
- 62 С оглед на факта, че както отбелязва генералният адвокат в точка 107 от заключението си, забраната на нечовешко или унижително наказание или отношение, предвидена в член 4 от Хартата, има абсолютен характер (вж. в този смисъл решения от 5 април 2016 г., *Aranyosi и Căldăraru*, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 85—87 и от 19 март 2019 г., *Jawo*, C-163/17, EU:C:2019:218, т. 78), зачитането на човешкото достойнство, което трябва да бъде гарантирано съгласно този член, няма да бъде гарантирано, ако контролът на условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка, осъществяван от изпълняващия съдебен орган, се ограничи само до явните недостатъци.
- 63 На второ място, що се отнася до обхвата на този контрол по отношение на местата за лишаване от свобода на издаващата държава членка, следва да се припомни, че този орган, на който е възложено да реши дали да бъде предадено лице, срещу което е издадена европейска заповед за арест, трябва да направи конкретна и точна преценка дали при обстоятелствата по делото съществува реална опасност това лице да бъде подложено в издаващата държава членка на нечовешко или унижително отношение (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 77).

- 64 От това следва, че проверката, която този орган е длъжен да извърши, предвид нейния конкретен и точен характер, не следва да се отнася за общите условия във всички места за лишаване от свобода на издаващата държава членка, в които заинтересованото лице би могло да бъде настанено (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 78).
- 65 Впрочем задължението за изпълняващите съдебни органи за разглеждане на условията на лишаване от свобода във всички пенитенциарни заведения, в които заинтересованото лице може да бъде настанено в издаващата държава членка, е явно прекомерно. Освен това е невъзможно това задължение да се изпълни в сроковете по член 17 от Рамковото решение. Подобно разглеждане всъщност би могло да отложи съществено предаването на това лице и поради това да лиши напълно от полезно действие функционирането на системата на европейската заповед за арест. В резултат на това ще възникне опасност издирваното лице да остане ненаказано (решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 84 и 85).
- 66 Поради това с оглед на взаимното доверие, което трябва да съществува между държавите членки, и на което се основава системата на европейската заповед за арест, и по-специално предвид определените в член 17 от Рамково решение 2002/584 срокове за приемането от изпълняващите съдебни органи на окончателно решение за изпълнението на такава заповед, те са длъжни единствено да разгледат условията в местата за лишаване от свобода, в които съгласно информацията на тяхно разположение конкретно е предвидено това лице евентуално впоследствие да бъде настанено, включително временно или за преходен период (решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 87).
- 67 За тази цел изпълняващият съдебен орган е длъжен съгласно член 15, параграф 2 от Рамково решение 2002/584 да поиска от съдебния орган на издаващата държава членка незабавно да му бъде предоставена необходимата допълнителна информация относно условията, при които се предвижда да бъде задържано заинтересованото лице в тази държава членка (решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 63 и цитираната съдебна практика).
- 68 Когато гаранцията, че заинтересованото лице няма да бъде подложено на нехуманно или унижително отношение заради конкретните и точни условия на лишаването му от свобода, независимо от пенитенциарното заведение, в което ще бъде настанено в издаващата държава членка, е предоставена или най-малкото е одобрена от издаващия съдебен орган, при нужда, след като е поискал помощ от централния орган или от някой от централните органи на издаващата държава членка по смисъла на член 7 от Рамково решение 2002/584, изпълняващият съдебен орган, с оглед на взаимното доверие, което трябва да съществува между съдебните органи на държавите членки и на което се основава системата на европейската заповед за арест, трябва да се довери на тази гаранция, най-малкото в отсъствието на конкретни данни, даващи основание да се счита, че условията на лишаване от свобода в определен пенитенциарен център са в разрез с член 4 от Хартата (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 112).
- 69 Поради това единствено при изключителни обстоятелства и въз основа на точни данни изпълняващият съдебен орган може да приеме, че независимо от гаранция като посочената в предходната точка поради условията на лишаването му от свобода в издаващата държава членка има реална опасност съответното лице да бъде подложено на нечовешко или унижително отношение, по смисъла на член 4 от Хартата.

По преценката на условията на лишаване от свобода с оглед на личното пространство, с което разполага задържаното лице

- 70 На второ място, що се отнася до преценката от изпълняващия съдебен орган на условията на лишаване от свобода с оглед на личното пространство, с което разполага едно задържаното лице в килия в място за лишаване от свобода, следва да се отбележи, че от акта за преюдициално запитване се установява, че ако бъде предаден на румънските власти, г-н Dorobantu ще бъде настанен в обща, а не в единична килия. При това положение и независимо от начина, по който е формулиран първият преюдициален въпрос, следва в рамките на настоящото дело да се определят минималните изисквания за лично пространство за едно задържано лице, единствено с оглед на настаняването в обща килия.
- 71 С оглед на това следва да се отбележи, че поради съображенията, припомнени по-горе в точка 58 от настоящото решение, и при липсата в настоящия момент на минимални норми във връзка с това в правото на Съюза, Съдът се основава на практиката на Европейския съд по правата на човека по член 3 от ЕКПЧ, и по-точно на решение от 20 октомври 2016 г., *Muršić c/y Хърватия* (СЕ:ЕCHR:2016:1020JUD000733413).
- 72 При това, предвид значението, което се придава на пространствения фактор при цялостната преценка на условията на лишаване от свобода, Съдът приема, че фактът, че личното пространство, с което разполага лишиеният от свобода, е по-малко от 3 кв.м. в общо спално помещение, поражда силна презумпция, че е налице нарушение на член 3 от ЕКПЧ (решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 92 и цитираната съдебна практика).
- 73 Тази силна презумпция, че е нарушен член 3 от ЕКПЧ, обикновено може да се обори само ако, първо, намаляването на личното пространство под необходимия минимум от 3 кв.м. е краткотрайно, несистемно и незначително, второ, то е съпътствано от достатъчно свободно движение извън спалното помещение и подходящи дейности извън спалното помещение, и трето, като цяло мястото за лишаване от свобода осигурява подходящи условия на настаняване и заинтересованото лице не е изложено на други обстоятелства, считани за утежняващи лошите условия на лишаване от свобода (решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 93 и цитираната съдебна практика).
- 74 В това отношение следва да се добави, че безспорно продължителността на периода на лишаване от свобода може да бъде релевантен фактор за преценка на тежестта на страданието или унижението, претърпени от лишиения от свобода заради лошите условия на лишаване от свобода. Относително кратката продължителност на периода на лишаване от свобода обаче сама по себе си не изключва автоматично спорното отношение към лишиения от свобода от приложното поле на член 3 от ЕКПЧ, когато други фактори са достатъчни, за да попадне въпросното отношение в обхвата на тази разпоредба (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., *Generalstaatsanwaltschaft* (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 97 и 98 и цитираната съдебна практика).
- 75 Освен това от практиката на Европейския съд по правата на човека по същество следва, че когато задържано лице разполага в обща килия с лично пространство между 3 кв.м. и 4 кв.м., пространственият фактор остава важен елемент при преценката дали са подходящи условията на лишаване от свобода. В подобен случай може да се приеме, че е налице нарушение на член 3 от ЕКПЧ, ако липсата на пространство е съчетана с други лоши материални условия на лишаване от свобода, а именно липса на достъп до двор за разходки или до естествен въздух и светлина, лошо проветряване, недостатъчна или прекалено висока температура в помещението, липса на интимност в тоалетните или лоши санитарни и хигиенни условия (вж. в този смисъл, ЕСПЧ, 20 октомври 2016 г., *Muršić c/y Хърватия* (СЕ:ЕCHR:2016:1020JUD000733413, § 139).

- 76 Когато задържано лице разполага с повече от 4 кв.м. лично пространство в обща килия и поради това този аспект на материалните условия на лишаването му от свобода не е проблем, другите аспекти на тези условия, като посочените в предходната точка, остават релевантни за преценката на адекватността на условията на лишаване от свобода на заинтересованото лице с оглед на член 3 от ЕКПЧ (вж. в този смисъл, ЕСПЧ, 20 октомври 2016 г., *Muršić* с/у Хърватия (СЕ:ЕCHR:2016:1020JUD000733413, § 140).
- 77 Когато с оглед на преценката за наличие на опасност съответното лице да бъде подложено на нечовешко или унижително отношение по смисъла на член 4 от Хартата, става въпрос за начина на изчисляване на минималното пространство, с което трябва да разполага задържано лице в обща килия, в която има мебели и санитарни инфраструктури, при липсата към настоящия момент на минимални норми в правото на Съюза, също следва да се вземат предвид установените от Европейския съд по правата на човека критерии с оглед на член 3 от ЕКПЧ. Тази юрисдикция приема, че ако за изчисляване на разполагаемата площ в такава килия не трябва да се включва площта на санитарните инфраструктури, то изчислението трябва да включва заетото от мебелите пространство, като все пак следва да се уточни, че задържаните лица трябва да запазят възможността да се движат нормално в килията (вж. в този смисъл, ЕСПЧ, 20 октомври 2016 г., *Muršić* с/у Хърватия (СЕ:ЕCHR:2016:1020JUD000733413, § 75 и 114 и цитираната съдебна практика).
- 78 В случая от становището, изложено от румънското правителство в съдебното заседание, се установява, че след като бъде предаден, г-н Dorobantu ще бъде задържан при режим, при който ще може да се ползва от голяма свобода на движение и освен това да работи, което ще ограничи времето, прекарвано в обща килия. Запитващата юрисдикция трябва да провери тези твърдения и да прецени всички други обстоятелства от значение за анализа, който тя трябва да направи в съответствие с изложените по-горе в точки 71—77 от настоящото решение указания, евентуално като поиска от издаващия съдебен орган необходимата допълнителна информация, ако счита, че вече предадената от него информация не е достатъчна, за да ѝ позволи да се произнесе по предаването.
- 79 Накрая следва да се подчертае, че макар на държавите членки да е позволено да предвиждат за техните собствени пенитенциарни системи по-високи минимални изисквания във връзка с условията на лишаване от свобода, в сравнение с произтичащите от член 4 от Хартата и от член 3 от ЕКПЧ, както го тълкува Европейският съд по правата на човека, в качеството на изпълняваща държава членка държава членка може да постави предаването на лицето, за което се отнася европейска заповед за арест, на издаващата държава членка, в зависимост само от спазването на изискванията по член 4 от Хартата и член 3 от ЕКПЧ, а не и от спазването на произтичащите от нейното национално право изисквания. Наистина разрешение в обратен смисъл би поставило под съмнение единството на стандарта за защита на основните права, определени от правото на Съюза, би довело до нарушаване на принципите на взаимно доверие и признаване, които Рамково решение 2002/584 цели да утвърди, а следователно и до нарушаване на ефективността на това рамково решение (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2013 г., *Melloni*, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 63).

По релевантността на общите мерки, чието предназначение е да се подобри контролът на условията на лишаване от свобода в издаващата държава членка

- 80 На трето място, когато става въпрос за приемането в издаващата държава членка на мерки, като въвеждането на система за медиация или създаването на съдилища за изпълнение на наказанията, с които се цели да се засили контролът на условията на лишаване от свобода в тази държава членка, следва да се подчертае, че макар контрол, именно съдебен, на тези условия на лишаване от свобода, осъществяван а posteriori, да представлява важен елемент, който може да допринесе за насърчаване на органите на тази държава членка да подобрят

посочените условия и който следователно изпълняващите съдебни органи могат да вземат предвид при цялостната преценка на условията, при които се предвижда да бъде задържано лице, за което е издадена европейска заповед за арест, при вземане на решение за неговото предаване, сам по себе си такъв контрол не може да изключи опасността след предаването на това лице то да бъде подложено на несъвместимо с член 4 от Хартата отношение заради условията на лишаването му от свобода. (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 74)..

- 81 При това положение, дори издаващата държава членка да предвижда правни средства за защита, даващи възможност да се провери законосъобразността на условията на лишаване от свобода с оглед на основните права, изпълняващите съдебни органи не се освобождават от задължението да извършат индивидуално разглеждане на положението на всяко заинтересовано лице, за да се уверят, че решението им относно предаването му няма поради посочените условия да създаде реална опасност то да бъде изложено на нечовешко или унижително отношение по смисъла на споменатата разпоредаба (решение от 25 юли 2018 г., Generalstaatsanwaltschaft (Условия на лишаване от свобода в Унгария), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, т. 75).

По вземането предвид на съображения във връзка с ефективността на сътрудничество в областта на наказателното правосъдие и с принципите на взаимно доверие и признаване

- 82 На четвърто място, що се отнася до това дали наличието на реална опасност съответното лице да бъде подложено на нечовешко или унижително отношение поради несъответствието на условията на лишаването му от свобода в издаващата държава членка на минималните изисквания, произтичащи от практиката на Европейския съд по правата на човека, може да бъде съизмервано от изпълняващия съдебен орган, който трябва да вземе решение за това предаване, със съображения във връзка с ефективността на сътрудничество в областта на наказателното правосъдие и с принципите на взаимно доверие и признаване, следва да се отбележи, че абсолютният характер, припомнен в точка 62 от настоящото решение, на забраната за нечовешко и унижително отношение по смисъла на член 4 от Хартата, не допуска основното право да не бъде подлагано лице на такова отношение, да може да бъде ограничено по какъвто и да е начин от такива съображения.
- 83 При тези обстоятелства необходимостта да се гарантира, че ако бъде предадено на издаващата държава членка, съответното лице няма да бъде подложено на никакво нечовешко или унижително отношение по смисъла на член 4 от Хартата, по изключение оправдава ограничаване на принципите на взаимно доверие и признаване (вж. в този смисъл решение от 5 април 2016 г., Aranyosi и Căldăraru, C-404/15 и C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, т. 82, 98—102 и 104).
- 84 От това следва, че изводът на изпълняващия съдебен орган за наличие на сериозни и потвърдени основания да се приеме, че след като бъде предадено на издаващата държава членка, ще има реална опасност лицето, за което е издадена европейска заповед за арест да бъде подложено на такова отношение поради условията, преобладаващи в мястото за лишаване от свобода, в което конкретно се предвижда то да бъде задържано, не може да се съизмерва с оглед на вземането на решение за предаване със съображения, свързани с ефективността на сътрудничество в областта на наказателното правосъдие и с принципите на взаимно доверие и взаимно признаване.

85 С оглед на всички изложени дотук съображения на поставените въпроси следва да се отговори по следния начин:

- член 1, параграф 3 от Рамково решение 2002/584 във връзка с член 4 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че когато изпълняващият съдебен орган разполага с обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни, които свидетелстват за съществуването на системни или общи недостатъци на условията в местата за лишаване от свобода в издаващата държава членка, за да прецени дали съществуват сериозни и потвърдени основания да се приеме, че ще има реална опасност, след като бъде предадено на тази държава членка, лицето, срещу което е издадена европейска заповед за арест, да бъде подложено на нечовешко или унижително отношение по смисъла на този член, той ще трябва да вземе предвид всички относими материални аспекти на условията в мястото за лишаване от свобода, в което конкретно се предвижда да бъде задържано това лице, като личното пространство в килия в мястото за лишаване от свобода, с което разполага едно задържано лице, санитарните условия, както и обхвата на свободата на движение на задържаното лице в рамките на това място за лишаване от свобода. Тази преценка не се свежда до контрол на явните недостатъци. За нуждите на такава преценка изпълняващият съдебен орган трябва да поиска от издаващия съдебен орган информацията, която счита за необходима, и по принцип при липсата на точни данни, позволяващи да се приеме, че условията на лишаване от свобода не са в съответствие с член 4 от Хартата, трябва да се довери на предоставените от този орган гаранции.
- Когато става въпрос по-конкретно за личното пространство, с което разполага едно задържано лице, при сегашната липса в правото на Съюза на минимални стандарти във връзка с това, изпълняващият съдебен орган трябва да се съобразява с минималните изисквания, произтичащи от член 3 от ЕКПЧ, така както го тълкува Европейският съд по правата на човека. Ако при изчисляването на това пространство, което е на разположение, не трябва да се включва пространството, заето от санитарните инфраструктури, при изчисляването се включва заетото от мебелите пространство. При все това за задържаните лица трябва да се запазва възможността да се движат нормално в килията.
- Изпълняващият съдебен орган не може да изключи съществуването на реална опасност от нечовешко или унижително отношение само с мотива, че съответното лице разполага в издаващата държава членка със способ за защита, който му позволява да оспори условията на лишаване от свобода, или че в тази държава членка има законодателни или структурни мерки, чието предназначение е да засилят контрола на условията на лишаване от свобода.
- Установеното от този орган съществуване на сериозни и потвърдени основания да се счита, че ако бъде предадено на издаващата държава членка, за съответното лице ще съществува такава опасност поради условията, преобладаващи в мястото за лишаване от свобода, в което конкретно се предвижда то да бъде настанено, не може да се съизмерва, с оглед на вземането на решение за предаване, със съображения, свързани с ефективността на сътрудничество в областта на наказателното правосъдие и с принципите на взаимно доверие и взаимно признаване.

По съдебните разноски

86 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Член 1, параграф 3 от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г. във връзка с член 4 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че когато изпълняващият съдебен орган разполага с обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни, които свидетелстват за съществуването на системни или общи недостатъци на условията в местата за лишаване от свобода в издаващата държава членка, за да прецени дали съществуват сериозни и потвърдени основания да се приеме, че има реална опасност, след като бъде предадено на тази държава членка, лицето, срещу което е издадена европейска заповед за арест, да бъде подложено на нечовешко или унижително отношение по смисъла на този член, той ще трябва да вземе предвид всички относими материални аспекти на условията в мястото за лишаване от свобода, в което конкретно се предвижда да бъде задържано това лице, като личното пространство в килия в мястото за лишаване от свобода, с което разполага едно задържано лице, санитарните условия, както и обхвата на свободата на движение на задържаното лице в рамките на това място за лишаване от свобода. Тази преценка не се свежда до контрол на явните недостатъци. За нуждите на такава преценка изпълняващият съдебен орган трябва да поиска от издаващия съдебен орган информацията, която счита за необходима, и по принцип при липсата на точни данни, позволяващи да се приеме, че условията на лишаване от свобода не са в съответствие с член 4 от Хартата на основните права, трябва да се довери на предоставените от този орган гаранции.

Когато става въпрос по-конкретно за личното пространство, с което разполага едно задържано лице, при сегашната липса в правото на Съюза на минимални стандарти във връзка с това, изпълняващият съдебен орган трябва да се съобразява с минималните изисквания, произтичащи от член 3 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., така както го тълкува Европейският съд по правата на човека. Ако при изчисляването на това пространство, което е на разположение, не трябва да се включва пространството, заето от санитарните инфраструктури, при изчисляването се включва заетото от мебелите пространство. При все това за задържаните лица трябва да се запазва възможността да се движат нормално в килията.

Изпълняващият съдебен орган не може да изключи съществуването на реална опасност от нечовешко или унижително отношение само с мотива, че съответното лице разполага в издаващата държава членка със способ за защита, който му позволява да оспори условията на лишаване от свобода, или че в тази държава членка има законодателни или структурни мерки, чието предназначение е да засилят контрола на условията на лишаване от свобода.

Установеното от този орган съществуване на сериозни и потвърдени основания да се счита, че ако бъде предадено на издаващата държава членка за съответното лице, ще съществува такава опасност поради условията, преобладаващи в мястото за лишаване от свобода, в което конкретно се предвижда то да бъде настанено, не може да се съизмерва, с оглед на вземането на решение за предаване, със съображения, свързани с ефективността на сътрудничество в областта на наказателното правосъдие и с принципите на взаимно доверие и взаимно признаване.

Подписи